

Irodalom

Tartalom

Az irodalom tanítása	3
Műelemzés a negyedik osztályban	3
Mi a gondolitritmus? Hogyan tanítjuk?	4
Mi a szabadvers? Hogyan tanítjuk?	5
Mi a prózaköltemény? Hogyan tanítjuk?	6
Mi az epigramma? Hogyan tanítjuk?	6
Mi a mítosz?	7
Mit jelent a versmondás tanítása a negyedik osztályban?	8
Mit jelent az irodalom olvasásával kapcsolatos szokások alakítása negyedik osztályban?	9
Mit jelent a mimetizálás a negyedik osztályban	9
Felhasznált irodalom	11

Az irodalom tanítása

Az irodalom mint művészi érték már a hatéves gyerek számára közvetíthető, ha megtaláljuk azokat a tevékenységeket, amelyek révén a gyerekek élményközpontú és aktív viszonyba kerülhetnek az irodalmi műalkotásokkal. Irodalomtanítási programunkban négyfajta tevékenység szolgálja az irodalmi nevelést első osztálytól kezdve. A gyerekek a műveket olvassák és elemzik; eljátsszák, azaz mimetizálják; memorizálják és ismerkednek az irodalom „életével”. A felsorolt tevékenységek közül negyedik legnagyobb szerepet a művek olvasása és elemzése kapja tanítási programunkban részletesebben a műelemzés tanításáról. Fejezetünk végén a mimetizáló prózamondás és az irodalom életének megismertetésére is utalunk.

A műelemzés tanítását az *Irodalom* című tankönyv segíti. Könyvünk hagyományainak megfelelően irodalmi, folklór és irodalmi vonatkozású publicisztikai műfajokból építkezik. Lírai vers, ballada (kolinda), mese, mítosz, elbeszélés, mese- és ifjúsági regényrészlet, valamint interjú, kritika, könyvismertetés egyaránt megtalálható benne.

Az egyes művek a műnemek szerinti (líra, epika) elrendezésben követik egymást. A lírai versek fejezete tematikus elrendezésű. Minden téma más-más értéket ragad meg, melyeket a könyvben egy-egy versidézettel jelöl. Ezek a következők:

A költői hivatásról („*Szólj! s ki vagy, elmondom!*”)

Az emberi kapcsolatok világáról („*Mint a lepkék, a madarak, megleszek szempillád alatt*”)

Az emberi konfliktusokról („*Hogyha nékem szárnyam lenne*”)

Az ember és a természet kapcsolatáról („*Bomló rügyet ringáz a szél*”)

A magyarság iránti elkötelezettségről („*Mi vitézül éltünk, vitézül meghaljunk*”)

A folklórhagyomány továbbéléséről („*Csak tiszta forrásból*”)

Az epikai művek műfajok szerinti besorolásban következnek. A mesék között állatmese, csalímese, tréfás mese és tündérmese egyaránt található. A görög és a római mítoszok után elbeszélések, valamint mese- és ifjúsági regényrészletek következnek. Ezek fő témája a gyermek- és a serdülőkor világa.

Az irodalmi publicisztika egy-egy interjút közöl olyan költővel és íróval, aki nem ismeretlen a gyerekek előtt. A kritikák és könyvismertetések szintén olyan művekre hívják fel a figyelmet, amelyeket a gyerekeknek ajánlhatunk.

A tankönyv lírai anyaga eltér az 1–3. osztályos könyveink válogatási hagyományától. Ezek a versek ugyanis nem úgynevezett gyermekirodalmi alkotások. Elfogadjuk azt a felfogást, hogy ebben a korban a bontakozó személyiség felnőtt-irodalmat követel. Eszerint a gyermek eleinte érje be a részleges megértéssel, térjen vissza a műhöz megújuló vonzalommal, hogy egyre teljesebben értse.

Műelemzés a negyedik osztályban

Negyedik osztályban az *irodalomelméleti ismeretek* nem bővülnek jelentősen, inkább a korábban megismert fogalmak elmélyítése történik. A gyerekek a verselemzések során értik és használják a következő verstani szakszavakat: versszak, verssor, refrén, rím (párosrím, bokorrím, keresztrím, ölelkező rím, félrím, alliteráció). Felismerik és jelölik a versek ütemhangsúlyos és időmértékes ritmusát. A stílusképek közül ismerős számukra a megszemélyesítés, a hasonlat, a költői jelző és a metafora.

Az epikai művek szerkezeti elemzése közben megnevezték az előkészítést, a bonyodalmat, a tetőpontot, a megoldást. Megfigyelték az írói jellemzés különféle gyakori formáit. A ballada műfaji jegyei kapcsán a drámaiságot, a drámai párbeszédet és a balladai homályt tanulták.

A felsorolt ismeretek aktualizálása negyedik osztályban tovább folytatódik. A művek válogatásakor tekintettel voltunk arra, hogy gyakorlásukra elegendő alkalom nyíljon.

A verstani-poetikai ismeretek negyedik osztályban a következőkkel bővülnek: új műfaj az epigramma és a mítosz, új verstani fogalom a gondolatritmus, a szabadvers és a prózavers. Mielőtt ezeknek az új ismereteknek a tanítását részleteznénk, elmondjuk, hogy a művek elemzése hasonló módon történik, mint a harmadik osztályban. A lírai versekhez ugyanúgy több szempontból közelítünk: a képi réteg felől, az akusztikum, a hangzóság oldaláról, illetve grammatikai szempontból. Ezek módját a harmadik osztályos *Tanítási program* részletezi. (Vö.: *Lírai művek elemzése*) Negyedik osztályban azonban a versek egy részének megértését mindenképpen segíti az, ha az alkotó személyiségéről, életútjáról is információt nyújtunk a gyerekeknek. Ebben a tankönyv is segítségünkre van, hiszen a művet követő rövid szövegek összefoglalják a megértéshez szükséges legfontosabb tudnivalókat. (Például: Kazinczy Ferenc: *Írói érdem*; Bella István: *A címzett ismeretlen*; Ratkó József: *Bújócska*; Balassi Bálint: *Egy katonaének* stb.)

A balladák, a mesék, az elbeszélések elemzési módjáról sem szólunk programunkban, mivel ezt is kifejtettük már a 3. osztályos *Tanítási program*ban. (Vö.: *Epikai műfajok tanítása*) Utalunk arra is, hogy az irodalomtanítás, a műelemzés tanításának *normái*, valamint a műelemzés során megfigyelhető *tanulótípusok* megegyeznek azzal, ahogyan azt a 3. osztályos *Tanítási program*ban megfogalmaztuk. A felesleges ismétlés helyett javasoljuk az ott leírtak újraolvasását és átgondolását.

A továbbiakban a negyedik osztályos verstani-poetikai ismeretek megtanítási módjára teszünk javaslatot.

Mi a gondolatrítmus? Hogyan tanítjuk?

Magasabb elvonatkoztatási fokon találunk olyan ritmusjelenségeket, amelyeknél a közvetlen érzéki valóság már semmiféle ismétlődést nem mutat, s mi mégis ilyet érzékelünk. A nyelvi kifejezésformák közül a gondolatrítmus (paralelizmus) alakzatának az az esete él ezzel a lehetőséggel, amelynél a mondatszerkezet ismétlődik csupán. A gondolatrítmus a szöveg tartalmi síkján jelentkezik: hasonló, ellentétes vagy fokozást tartalmazó gondolatoknak egymást követő, hasonló szerkezetű mondatokban való kifejtése.

A költészetben lépten-nyomon találkozunk a gondolatrítmussal. Irodalomkönyvünk Palasovszky Ödön versének elemzésekor tudatosítja ezt a ritmusjelenséget. Tehetjük ezt azért, mert a gyerekek mondatelemzési képessége, szófajtani tudása ezt lehetővé teszi. Ha már megértették a gondolatrítmus lényegét, térjünk vissza már elemzett, ismert versekre, s keressünk azokban is gondolatrítmusos szerkezeteket. Az alábbiakban néhányat kigyűjtöttünk mi is.

*„Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:
Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mív.”*
(Kazinczy Ferenc: *Írói érdem*)

*„ó, te a baj enyhítője,
sötétség földérítője
ó, te a pálma sudara
ó, te a nektár pohara...”*
(Juhász Ferenc: *Anyám*)

*Engömet kergetnek az kevély némötök,
Engöm környülvettek az pogán törökök.*
(Bornemisza: *Síralmas énnéköm...*)

*És az ő szarvuk
Ajtón be nem térhet,
Csak betér a völgyekbe;
A karcsú testük
Gunyában nem járhat
Csak járhat a lombok közt;*
(*A kilenc csodaszarvas*. Román kolinda)

Mi a szabadvers? Hogyan tanítjuk?

A szabadvers története évezredekre nyúlik vissza, leginkább azonban az utóbbi évszázadban tört utat a költészetben. Manapság a verspublikációk nagy hányada szabadvers, ezért ez a verstípus sem maradhat ki a gyerekek iskolai olvasmányjaiból. Már a harmadikos irodalomkönyvünkben megjelent belőle néhány (vö.: Kosztolányi Dezső: *Zászló*; Nemes Nagy Ágnes: *Párbeszéd*); sajtóságaira azonban nem irányítottuk rá a gyerekek figyelmét.

A továbbiakban Kecskés András és Szilágyi Péter munkája alapján foglaljuk össze a szabadvers lényegét.

A költői szövegformák jelentős részét nem sorolhatjuk a három hazai mértékrendszer (ütemhangsúlyos, időmértékes, szimultán) egyikéhez sem, mégpedig azért, mert nem érvényesül bennük számszerűen leírható rendszeres ismétlődés, elvontan is meghatározható versmérték. Ezek a költői szövegek a művészi prózától is eltérő sajátosságokat mutatnak. A vers „minimuma”, nélkülözhetetlen feltétele a *sorképzés*. Ez azt jelenti, hogy benne *hallható* sorpárok, sorkapcsolatok vannak. A verssor így olyan szövegegység, amelynek hangzása valamilyen szempontból legalább még egy hasonló szövegrész hangzásával egybevethető. Mivel a szótagok szintjén nem rendezett a versmérték, így szabadverssel állunk szemben.

A hagyományos kötöttségek (rím, ritmus, strófa) feladása nem jelenti a szabadvers teljes kötetlenségét, formátlanságát. Ugyanúgy képek hordozzák ebben is a mondanivalót, mint a kötött versben. Gyakorikak a *párhuzamos* képek, a gondolatok hullámzásai. Az *ismétlések*nek is igen nagy a szerepük, ezek többnyire gondolatrítmusként jelennek meg a szabadversben.

A művek elemzése során irányítsuk a gyerekek figyelmét a szabadvers sajátosságaira is; mégpedig úgy, hogy a kötött versformákhoz viszonyíttassuk a szabadverseket! A gyerekek a rímtelenségre gyorsan fölfigyelnek, a ritmus szabályszerűségének hiányára kevésbé. Ezt segítő vizsgálattal meg velük a verssorok szótagjainak minőségét. Ennyi segítség után bizonyára megfogalmazzák azt, hogy a szótagok szintjén a versritmus nem mutat szabályosságot a szabadversben.

Mi a prózaköltemény? Hogyan tanítjuk?

A költészetben találkozunk olyan szövegtípusokkal is, amelyek a tágran értelmezett szabadvers keretei közé sem illeszthetők. A prózaköltemény külső formája próza (még tördelésében, írásképében sem hasonlít a versekre), jellemző vonása viszont a költői telítettség, a stílusbeli megformáltság. Az irodalomkönyvben a következő két mű példa a prózakölteményre:

Weöres Sándor: *Robogó szekerek*

Kiss Anna: *Hol van a világ vége?*

Tanításukkor a bennük rejlő költőiséget vetessük észre a gyerekekkel. A *Robogó szekerek*ben a stílusképeket: például: fuvarosok = „*fekete dobosok*”; a csillag = „*gömbölyű, de tövises alma*”; „*a falon a ló feje, hó-szinen a fekete, tovasuhan*”; „*a hold-fele kanyarog a hintafa bársonya*”; „*ezer üvegizmu, salátabokáju, kakukfejű tarka lovat*”. A prózaköltemény időmértékes ritmusát szintén tanulságos megfigyeltetni. Az is szembeűnő, hogy az egyes bekezdések szavai már a hangzásukkal is sugalmazznak valamit, erősítik a szavak, mondatok jelentését. Például: „*Súlyos muraközi ló dobog, a kövön a pata kopog*”; vagy: „*a hold-fele kanyarog a hintafa bársonya, cifra szalagja*”. Az álom és a valóság képeit összhangban találjuk a hangszimbolikának (a hangok kifejező erejének) a felhasználásával.

Kiss Anna prózaverse egyes szám első személyű monológ. Egy kisgyerek mondja el a kék csupor körül kirobbant konfliktust. A mű tömörsége már szinte az örkényi egypercesekre emlékeztet. A sűrítettséget figyeltessük meg a gyerekekkel, a jelzesszerű szerkezeteket részleteztessük, fejtsük meg velük. Például:

„*A kék csupor miatt öreganyám rám szózott, ...*” – Mi történhetett a kék csuporral?

„*Eridj! Suhint meg szóval is.*” – Miért fájdalmas a szó suhintása?

„*Aztán a csordakútnál vallaszóba vesz a vén csordás, kijelenti, hogy itt a világ vége...*” – Hol lehetett a csordakút? Hogyan folyhatott a vallaszó? Miért állította a csordás, hogy „*itt a világ vége*”?

Mi az epigramma? Hogyan tanítjuk?

Az epigramma hagyományosan a lírához sorolt műfaj. Alapvonása a rövidség és a tömörség. Az epigramma általában kételemű: van egy ún. előkészítő része, amely feszültséget keltve szól valamely tényről, tárgyról, személyről, majd a lezáró része egy hozzá kapcsolódó szellemes, elmés, ötletes gondolat. Témája szerint megszólalhat benne gyász, dicsőítés, jellemzés, gúny, tanítás stb. Gyakori formája a disztichon.

Irodalomkönyvünk a következő három epigrammát tartalmazza:

Kazinczy Ferenc: *Írói érdem*

Vörösmarty Mihály: *Emlékkönyvbe*

Képes Géza: *Egy fiatal költő sírjára*

Elemzéskor az epigramma műfaji jegyeit konkretizáljuk az egyes művekre. Állapítsuk meg a művek témáját. Vizsgáljuk meg a gyerekek a felépítését is: keressék meg bennük a fordulatot, ugyanis ez választja ketté az epigrammát az ún. előtagra és utótagra. Például Kazinczy epigrammájában az első két sor után figyelhető meg váltás:

Szólj, s ki vagy, elmondom. – Ne tovább! Ismerlek egészen.

Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.

Íz, szín, tűz vagy a borban, ha hegyaljai termés:

Íz, csín, tűz vagy a versben, ha mesteri mív.

(Kazinczy Ferenc: *Írói érdem*)

Az „írói érdemet” az utolsó sor mondja ki, amely párhuzamosan szerkesztett a harmadik sorral. Az epigramma első két sora disztichonban íródott, a daktilikus sorpár egy hexameter és egy pentameter együtteséből áll.

Vörösmarty epigrammájának üzenetét célszerű összehasonlítani Kazinczyéval. Figyeljük meg a gyerekek, mi a közös a két költő felfogásában. Miért tanulságos ma is számunkra Kazinczy és Vörösmarty gondolata?

Szólj, gondoldj, tégy jót s minden szó, gondolat és tett

Tiszta tükörként fog visszamosolyogni rád.

(Vörösmarty Mihály: *Emlékkönyvbe*)

Képes Géza epigrammája őrzi a műfaj eredeti sajátosságát. Az epigramma ugyanis eredetileg sírfeliratot jelentett, elégikus-panaszos hangon szólt. Thermopülai elesett katonáinak emlékét Szimonidész siratta el epigrammájában:

*„Itt fekszünk vándor, vidd hírül a spártaiaknak,
megcselekedtük, amit megkövetelt a haza.”*

Innen ered a műfaj terjedelmi kötöttsége: az epigrammának tömörnek, rövidnek, kőbe véshetőnek kell lennie. Képes Géza József Attilát idéző négyesorosa eleget tesz ennek a kívánalomnak. A címe: *Egy fiatal költő sírjára*. Mindössze tíz szóban filozofikus mélységben képes megragadni a József Attila-i magatartást és életművét. Bemutatása előtt idézzük,

idéztessük fel a gyerekekkel, mit tudnak már József Attiláról. S hogy az epigramma második sora hitelesebbé váljon számukra, olvastassuk el előtte a költő *Tiszta szívvel* című versét. Feladatként adhatjuk azt is, hogy Képes Géza versének bizonyos pontjain milyen kötőszavak helyezhetők el. (Vö.: tankönyvi feladatok!) Ha a tankönyvben szereplő feladatokat a gyerekek megoldják, a vers szövegtani összefüggései révén bizonyára mélyebben sikerül megértetnünk velük Képes Géza versét.

Mi a mítosz?

A mítosz hitrege. Olyan mesés elbeszélés, amely a természet és a társadalom jelenségeit, hatóerőit természetfölötti lények, istenek, isteni eredetű legendás hősök alakjában jeleníti meg.

Az istenekről szóló mítoszok úgy alakulhattak ki, hogy az emberek magyarázatot kerestek a természet általuk meg nem értett jelenségeire, ezeket elképzelt, felsőbb lények, az istenek tevékenységének tulajdonították. Az isteneket ember alakúnak képzeltek el, s valamennyit emberi jó és rossz tulajdonságokkal ruházták fel.

A hősről szóló mítoszoknak lehetett történelmi magva, de azt kiszínezték, magyarázatot kerestek rájuk, így a valóság és a képzelet keveredik a hős-mítoszokban is.

Irodalomkönyvünkben a görög mitológiából három (*Odüsszeusz kalandjai, Az istenek születése, Daidalosz és Ikarosz*), a rómaiból egy részlet (*Romulus és Remus*) szerepel.

A mítoszok szövegét – lévén azok prózák – a gyerekek némán olvassák el, s oldják meg önállóan a tankönyv feladatait. Ezután adjunk a gyerekeknek a műfaj sajátosságait érintő feladatokat az egyes szövegekhez kapcsolódóan. Például:

- Kik az elolvasott mítosz szereplői? Közülük melyik isten, melyik isteni eredetű hős?
- Nevezzétek meg, hogy a megismert istenek milyen emberi tulajdonságokkal (jó és rossz) rendelkeznek! (*Az istenek születése*)
- Gyűjtsétek össze, hogyan keveredik a képzelet és a valóság a hősről szóló mítoszban! (*Odüsszeusz; Daidalosz és Ikarosz*)

Két okból is nagy érték, ha a pedagógusnak sikerül felkeltenie a gyerekek érdeklődését a mítoszok iránt. Egyrészt azért, mert sokat segít egy nép régmúltjának megismerésében, hisz a mítosz olyan történet, amelyet ott, ahol megszületett és élt, valóságként éltek meg, bármilyen valószerűtlen volt is. Másrészt azért, mert a mitológiák az emberi kultúra részét alkotják, s így műalkotások sokasága merít belőlük témát az ókortól napjainkig. Ezért javasoljuk, hogy az ismert *Görög regék és mondák*, illetve a *Római regék és mondák* című könyveket ajánlja a pedagógus tanítványai figyelmébe.

Mit jelent a versmondás tanítása a negyedik osztályban?

Negyedik osztályban tovább kell növelnünk a gyerekek versismeretét. A kívülről megtanítandó művek a következők:

1. Ady Endre: *Fölszállott a páva*
2. Babits Mihály: *Új leoninusok* (részlet)
3. József Attila: *Ne légy szeles*
Bánat
Betlehemi királyok

4. Kazinczy Ferenc: *Írói érdem*
5. Kormos István: *Fehér virág*
6. Kölcsey Ferenc: *Himnusz*
7. Nagy László: *Adjon az Isten*
8. Ratkó József: *Bújócska*
9. Vörösmarty Mihály: *Szózat*

A versek memorizálása otthoni feladatként is feladható, de ezt mindenképpen előzze meg alapos műelemzés. Emellett versmondás-technikai szempontból is végezzék el a gyerekek a szükséges jelöléseket, mert az segíti őket a versek bevésésben (levegővételi helyek, hangsúlyok, áthajlások, ritmus, hangerő-, illetve tempóváltás stb.). Még negyedik osztályban is hasznos, ha a versek megtanulása előtt a gyerekek több jó mintát hallanak. Mintát persze nemcsak a pedagógus adhat, hanem a jó versmondó gyerekek is.

Azért, hogy tanítványaink ne felejtsek el teljesen a korábbi években megtanult verseket, prózarészleteket, adjuk nekik ismétlési feladatként a korábban bevésett értékes művek felfrissítését. Ezek meghallgatására jó alkalom, ha ismert költő újabb versének elemzésére kerül sor irodalmi jellegű óráinkon.

Mit jelent az irodalom olvasásával kapcsolatos szokások alakítása negyedik osztályban?

Kölcsey így figyelmeztette az olvasót egy könyvéhséggel nem vádolható korban: „*Jusson eszedbe: a könyvek száma végtelen, a te éveid pedig végesek, s óráidat s napjaidat oly sok egyéb foglalatosság kívánja magának.*” Nyelvi irodalmi és kommunikációs programunk is első osztálytól kezdve arra törekszik, hogy közelítse egymáshoz a könyvet és a gyermeket. Ezért tanítunk nekik könyv- és könyvtárhasználatot, sajtóismeretet. Ezért szorgalmazzuk, hogy a tanteremben „könyves környezetben” töltsék el napjaikat a gyerekek.

Negyedik osztályban is fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek nyitottak legyenek az irodalom alkotói iránt. Ezért a *Feladatgyűjtemény*ben olyan feladatsort állítottunk össze, amely a gyerekeket könyvtári munkára készíti: a különféle kézikönyvekben (*Magyar irodalmi lexikon, Ki kicsoda?, Világirodalmi kisenciklopédia* stb.) való bújócskázásra.

Újabb interjúkat olvasnak a gyerekek az *Irodalom* című könyvből (Nagy László, Sütő András).

Szorgalmazzunk kell a gyermekeknek szóló, értékes irodalmat közvetítő folyóiratok olvasását.

A megjelenő irodalom nyomon követésére is készítenünk kell a gyerekeket.

Mit jelent a mimetizálás a negyedik osztályban

Mivel a gyerekek egy része negyedik osztályban serdülőkorba lép, úgy tapasztaltuk, nem szívesen játsszák azokat a mimetikus játékokat, amelyeket olyannyira kedveltek az 1–3. osztályban. Ezért eljátszásra nem verseket, hanem elbeszélés-, illetve meserészleteket terveztünk a *Feladatgyűjtemény*ben.

A játék előtt azonban a kiszemelt szövegrészt elemeztetnünk kell. Az elemzés a játék érdekében történik: a szöveget jelenetekre bontatjuk. Egy jelenet addig tart, míg a szereplők új helyszínre nem kerültek, vagy a szereplők száma nem változik. Majd kijelöljük a játékteret, s a gyerekek több változatban előadják a jeleneteket. [Vö.: *Feladatgyűjtemény 4. osztály, Az irodalmi művek mimetizálása = a), b), c), d)*]

Az irodalmi műelemzéshez kapcsolódó szakszavak és kijelentések jegyzéke

állatmese	könyvismertetés
antológia	kritika
bokorrím	leoninus
bonyodalom	megoldás
csalímese	megszemélyesítés
elbeszélés	metafora
előkészítés	monológ
félrím	ölelkező rím
hangsúlyos szótag	párosrím
hangsúlyos verselés	refrén
hangsúlytalan szótag	regény
hosszú szótag	rím
idómértékes verselés	ritmus
interjú	rövid szótag
keresztrím	szállóige
költői jelző	tetőpont
költői kép	tündérmese

Alliterációnak (más néven betűrímnek) nevezik, ha egy versszövegben valamely hang az egymás közelében álló szavak elején megismétlődik, összecseng. Az alliterációnak főként díszítő szerepe van, de alkalmas arra is, hogy a szöveg tartalmának kifejezését erősítse.

Áthajlás (idegen szóval: enjambement). Azt a jelenséget nevezzük áthajlásnak, amikor egyik verssorban elkezdett mondat tovább folytatódik a következő – sőt több – sorban is.

Epigramma. Olyan költői alkotás, amelynek jellemzője a rövideg, a tömörség és a vers végi csattanó. Gyakori, hogy ellentétekre épül. Témája lehet: gyász, dicsőítés, jellemzés stb.

Gondolatritmus. Hasonló, ellentétes vagy fokozást tartalmazó gondolatoknak az egymást követő, hasonló szerkezetű mondatokban való kifejtése.

Hasonlat. A hasonlat két tagból áll: az egyik a hasonlított, a másik a hasonló, amelyhez a hasonlítás történik. A hasonlítás a költői üzenet megvilágítását, elképzeltetését, szemléltetését segíti.

Megszemélyesítés. A megszemélyesítés életteleneket élőként mutat be, vagy növényeknek, állatoknak emberi érzéseket, cselekvést tulajdonít.

Metafora. Hasonlóságra épülő költői kép. A metafora sokszor nagyon távoli fogalmakat, jelenségeket kapcsol össze oly módon, hogy a hasonlót és a hasonlítottat azonosítja.

Mítosz. Görög eredetű szó, jelentése: hitrege. A mítoszok a történelem korai szakaszában, időszámításunk előtt keletkezett elbeszélések. Istenekről, hősekről, különleges képességű emberekről szólnak. Nem írott formában, hanem szájhagyomány útján terjedtek.

Népballada. Az embereket különböző lelkiállapotokban ábrázolja. Eseménysora sűrített. Minden elmarad belőle, ami nem feltétlenül szükséges a megértéshez, ezért a történet

elbeszélése homályos. Az események előzményeit legtöbbször a párbeszédéből és a monológokból tudjuk meg. A népballada megoldása tragikus. Legjellemzőbb témái a szeretet, a szeretet hiánya, a szerelem, a hűség, a hűtlenség stb.

Próza-költemény. Kötetlen formájú lírai mű. Olyan költői prózaszöveg, amely már külső alakját tekintve sem hasonlít a versekre.

Szabadvers. Sok vonatkozásban rokon a próza-költeménnyel, azonban a költő versszerű tördeléssel írja. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a sorok rímelnék is. Ritmusa nem igazodik szabályszerűségekhez.

Felhasznált irodalom

- KECSKÉS András–SZILÁGYI Péter–SZUROMI Lajos: *Kis magyar verstan.* Bp., 1984. OPI, 155 p.
- KOVÁCS Endre–SZERDAHELYI István: *Irodalomelméleti alapfogalmak.* Bp., 1977. Tankönyvkiadó, 229 p.
- CS. NAGY István: *A jövő olvasói.* Bp., 1979. Tankönyvkiadó, 170 p.